

ZAŠTITNIK GRAĐANA
Deligradska 16
11000 Beograd

INICIJATIVA ZA UPUĆIVANJE JAVNE PREPORUKE ZA RAZREŠENJE DIREKTORA POLICIJE VLADIMIRA REBIĆA

U Beogradu, 16. jula 2020. godine

Polazeći od toga da je zabrana mučenja i drugog surovog, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja apsolutno zabranjena i da predstavlja peremptornu normu međunarodnog prava u odnosu na koju nikakva ograničenja niti odstupanja nisu dozvoljena,

Podsećajući da Ustav Republike Srbije garantuje nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta i propisuje da niko ne može biti izložen mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, da se prema licu lišenom slobode mora postupati čovečno i s uvažavanjem dostojanstva njegove ličnosti, kao i da je zabranjeno svako nasilje prema licu lišenom slobode,

Uzimajući u obzir da Zakon o policiji predviđa da:

- unutrašnji poslovi su zakonom utvrđeni poslovi državne uprave čijim obavljanjem se ostvaruje i unapređuje bezbednost građana i imovine, pruža podrška vladavini prava i obezbeđuje ostvarivanje Ustavom i zakonom utvrđenih ljudskih i manjinskih prava i sloboda;
- u obavljanju policijskih i drugih unutrašnjih poslova, policija štiti i unapređuje bezbednost građana i imovine, poštujući Ustavom zajemčena ljudska i manjinska prava i slobode i druge zaštićene vrednosti u demokratskom društvu, uz mogućnost upotrebe sredstava prinude u skladu sa Ustavom i zakonom;
- da u primeni policijskih ovlašćenja policijski službenik postupa humano i poštuje dostojanstvo, ugled i čast svakog lica i druga ljudska i manjinska prava i slobode građana;

- pri obavljanju policijskih poslova, Policija se pridržava utvrđenih i dostignutih standarda policijskog postupanja, uzimajući u obzir međunarodno opšte prihvaćene standarde postupanja koji se odnose na ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda tako što poštuje srazmernost u upotrebi sredstava prinude i jemči zabranu mučenja i primene nečovečnih i ponižavajućih postupaka;
- prilikom primene policijskih ovlašćenja policijski službenik postupa u skladu sa zakonom i drugim propisom i poštuje standarde postavljene Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Osnovnim principima UN o upotrebi sile i vatrenog oružja od strane službenih lica koja sprovode zakon, Evropskim kodeksom policijske etike i drugim međunarodnim aktima koji se odnose na Policiju.

A 11 - Inicijativa za ekonomska i socijalna prava (Inicijativa A 11) i Crta, zbog činjenice da je zlostavljanje građana na protestima u Srbiji u periodu od 7. do 13. jula 2020. godine bilo široko rasprostranjeno, a uzimajući obzir ovlašćenja iz člana 20 Zakona o zaštitniku građana, podnose Zaštitniku građana,

kao organu koji se stara o zaštiti i unapređenju ljudskih i manjinskih prava sloboda čiji nosioci funkcije (Zaštitnik građana i zamjenici) su položili zakletvu u Narodnoj skupštini kojom su se obavezali da će svoju dužnost obavljati odgovorno, nepristrasno i nezavisno, u skladu sa Ustavom i zakonom i da će savesno raditi na zaštiti i unapređenju ljudskih prava i sloboda,

i kome je povereno obavljanje poslova Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture na osnovu Opcionog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugog surovog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Inicijativu za upućivanje javne preporuke za razrešenje Direktora policije Vladimira Rebića

Uvaženi gospodine Pašaliću, povod za ovu Inicijativu nisu samo nedavni događaji sa ulica Beograda i drugih gradova Srbije u kojima je na najflagrantnijih način gažena apsolutna zabrana zlostavljanja od strane policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova koji su bili angažovani na obezbeđenju protesta ispred Narodne skupštine. Povod za ovu Inicijativu su i prethodni, izuzetno loši, rezultati rada Direktora policije Vladimira Rebića, za vreme čijeg mandata je Komitet za prevenciju mučenja i neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) u poseti iz 2017. godine ustanovio da je praksa koja počiva na mučenju i drugim oblicima zlostavljanja „**prihvaćena praksa u sadašnju policijskoj kulturi**“,¹ kao i da je Specijalni izvestilac za torturu, gospodin *Nils Melzer* u poseti iz novembra 2018. godine primio „**brojne i**

¹ CPT, *Report to the Government of Serbia on the visit to Serbia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 31 May to 7 June 2017*, 21. jun 2018. godine, CPT/Inf (2018) 21, dostupno na: <http://bit.ly/37UxLL8>, str. 3.

konzistentne navode o mučenju i zlostavljanju od strane policije".² Oba ova tela tokom svojih poseta koja su trajala svega nekoliko dana ustanovila su na desetine kredibilnih slučajeva zlostavljanja u policiji koji nisu na adekvatan način istraženi i gde počinoci - policijski službenici, nisu kažnjeni.

Period od 7. do 13. jula 2020. godine je period koji je po mnogo čemu podsetio na postupanje i rad policije iz devedesetih godina, kada je asocijacija običnog građanina na pripadnike MUP-a bila nasilje i prebijanje. Podsećamo Vas da je zbog takvog ponašanja Komitet protiv torture Ujedinjenih nacija dao ocenu da je u tadašnjoj Jugoslaviji, policijska tortura bila praktično sistemska pojava.³ Slike i video zapisi sa protesta koji se desio u gore navedenom periodu, priroda povreda i profil žrtava policijskog zlostavljanja (nisu pružali otpor ili vršili nasilje) koji se sada meri u više desetina, ukazuju da je u radu Ministarstva unutrašnjih poslova zlostavljanje kao sastavni deo „policijske kulture“ došlo do punog izražaja.

Asocijacija svih međunarodnih tela za zaštitu ljudskih prava kada se govori o Srbiji i apsolutnoj zabrani zlostavljanja jeste policija, njeno nezakonito postupanje i nekažnjivost. Specijalni izvestilac Ujedinjenih nacija za torturu, *Nils Melzer*, nije slučajno izabrao da na početku svog mandata, pored Turske, Ukrajine i Argentine poseti upravo Srbiju, u kojoj se stanje u oblasti zabrane zlostavljanja u prethodnih nekoliko godina ubrzano pogoršava.

Zbog svega navedenog, koristimo ovu priliku da Vam skrenemo pažnju na samo neke od više desetina slučajeva policijskog zlostavljanja koje se dogodilo u razmaku od svega nekoliko dana i koji su po svojoj prirodi takvi da ne predstavljaju „prekomernu“ upotrebu sile koja se desila u „pojedinačnim slučajevima“, već nezakonitu i neosnovanu upotrebu sile koja je poprimila oblike neljudskog i ponižavajućeg postupanja, a u nekim instancama i mučenja:

1. Dana 7. jula 2020. godine, policijski službenici su udarali palicama i šutirala građanina koji je bespomoćno ležao na zemlji. Počinoci zlostavljanja su Predrag Jandrić i Ivan Đuretić, dvojica visoko rangiranih službenika MUP-a,⁴ o čemu Vas ovom prilikom obaveštavamo da je neophodno da pokrenete postupak kontrole zakonitosti i pravilnosti njihovog rada;
2. U ranim jutarnjim časovima 8. jula 2020. godine, još jedan građanin je zlostavljan od strane policije dok je bespomoćno ležao na podu, o čemu ste već obavešteni,⁵ kao što ste obavešteni i o prebijanju tri građanina koji su mirno sedeli na klupi u Pionirskom parku,⁶ ali i građanina koga su policijski službenici tukli dok je bespomoćno ležao na zemlji i bio orkužen konjicom;⁷
3. U ranim jutarnjim časovima 8. jula 2020. godine grupa policijskih službenika u uniformi i „civilu“ zlostavljali su još jednog građanina koji nije pružao otpor;⁸

² Special Rapporteur on Torture, *Report on the visit to Serbia and Kosovo*, 25. januar 2019. godine, A/HRC/40/59/Add.1, dostupno na: <http://bit.ly/2P5PIU1>, para. 20.

³ CAT, *Report of the Committee against Torture*, od 11. do 16. novembra 1999. godine, CAT/C/16/Add.7, dostupno na: <https://bit.ly/3j7VFbW>, str. 6 i 7.

⁴ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/2ZjsWsP> i ovde: <https://bit.ly/2OFcGwd>

⁵ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/2Wop7R3>

⁶ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/2AQR2GI>

⁷ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/3j6gnsF>.

⁸ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/30hk7dm>.

4. U noći 8. jula 2020. godine grupa osoba za koje zbog načina upotrebe sile i sredstava (metalnih šipki) koje su koristili postoji sumnja da su policijski službenici, zlostavljala je naočigled uniformisanih policijskih službenika građanina koji je bespomoćno ležao na podu;⁹
5. U noći 8. jula 2020. godine Stefan Miletić je pretrpeo tretman koji se može okarakterisati kao mučenje, i ovaj slučaj je dobro poznat i Vama i Vašoj stručnoj službi;¹⁰
6. U noći 8. na 9. jul 2020. godine, policijski službenici zlostavljali su na desetine građana koji su se nalazili na Tašmajdanskom parku i ovom prilikom Vas obavještavamo o slučaju M.M,¹¹ D.Z,¹² M.B.¹³ ,M.J¹⁴ i V.M.¹⁵ i očekujemo da u pogledu celokupne policijske akcije na Tašmajdanu otvorite postupak kontrole zakonitosti i pravilnosti rada, a u narednim danima ćemo Vam dostaviti više od 10 novih svedočenja i medicinskih nalaza;
7. U noći 8. jula 2020. godine policijski službenici iz PU Novi Sad zlostavljali su autističnog dečaka koji je prolazio pored njih na biciklu;¹⁶
8. U noći 8. jula 2020. godine policijski službenici su pretukli ženu koja se mirno kretala ulicom;¹⁷
9. U noći 9. jula 2020. godine na jednog od građanina direktno je ispaljen suzavac od strane policijskog službenika koji se nalazio u policijskom oklopnom vozilu,¹⁸ dok je drugog građanina policija direktno pogodila suzavcem u glavu u noći između 7. i 8. jula 2020. godine;¹⁹
10. U noći 10. jula 2020. godine pretučeno je dete i majka koja je pokušala da ga zaštiti;²⁰
11. U noći 11. jula 2020. godine građani koji su mirno stajali na stepeništu Narodne skupštine dobili su nekoliko udaraca gumenom palicom, a nekoliko njih je i lišeno slobode i neosnovano uhapšeno i ekspresno osuđeno u skraćenom prekršajnom postupku.²¹

Poštovani gospodine Pašaliću, ovde Vam je navedeno svega **16 incidenata** koji obuhvataju gotovo 30 građana koji ni na koji način nisu predstavljali pretnju po život i zdravlje policijskih službenika i drugih građana Republike Srbije, niti su remetili javni red i mir. Sa sigurnošću znamo da Vam je pored ovih incidenata predloženo još nekoliko drugih, i da će Vam u narednim danima stići više desetina novih slučajeva zlostavljanja koji će biti potkrepljenim svedočenjima, medicinskim nalazima i drugim dokazima koji na nedvosmislen način ukazuju da je ponašanje policije bilo u direktnoj suprotnosti sa gore pobrojanim standardima ljudskih prava.

Direktor policije Vladimir Rebić ni u jednom svom javnom nastupu nije osudio ponašanje policijskih službenika, niti je jasno da li je iniciran bilo kakav postupak utvrđivanja odgovornosti ni policijskih službenika koji su neposredno zlostavljali građane, niti njihovih starešina koji snose odgovornost za zakonitost njihovog

⁹ Snimak je dostupan ovde: <https://bit.ly/2AWpmLO>.

¹⁰ Snimci su dostupni ovde: <https://bit.ly/2C91sgu> i <https://bit.ly/2WeFla2>

¹¹ Prilog br. 1.

¹² Prilog br. 2.

¹³ Prilog br. 3.

¹⁴ Prilog br. 4.

¹⁵ Prilog br. 5

¹⁶ Video je dostupan ovde: <https://bit.ly/2Wfks3R>.

¹⁷ Video je dostupan ovde: <https://bit.ly/2CxjSaU>.

¹⁸ Video je dostupan ovde: <https://we.tl/t-ITNuWnwA44>.

¹⁹ Video je dostupan ovde: <https://bit.ly/3es0skJ>.

²⁰ Video je dostupan ovde: <https://bit.ly/302Mnfo>.

²¹ Video je dostupan ovde: <https://bit.ly/2DCgtYN>.

rada i koji su dužni da svoje podređene disciplinski gone, ali i koji su dužni da zlostavljanje prijave nadležnom tužilaštvu. Njegove izjave neodoljivo podsećaju na konstataciju CPT koju je u svom izveštaju jasno istakao sledeće

[...] ozbiljnost prikupljenih informacija [...] koje se tiču zlostavljanja pozivaju na hitno i odlučno postupanje vlasti. Umesto odbacivanja i negiranja postojanja problema zlostavljanja koje vrše policijski službenici, vlasti bi trebalo da energično istraže načine za obezbeđivanje da poruka o nultoj toleranciji prema zlostavljanju pritvorenih lica stigne do policijskih službenika na svim nivoima; oni bi, kroz konkretna postupanja, morali biti svesni da su vlasti spremne da zaustave zlostavljanje osoba lišenih slobode.²²

Gospodine Pašaliću, spisak incidenata koji smo Vam ovom prilikom dostavili uključuje ljude koji su članovi akademske zajednice, naučnici, studenti, deca i drugi građani koji su nakon protesta i nasilja kome su bili izloženi izgubili poverenje u Policiju kao servis koji treba da štiti njihova ljudska prava.

Iz tog razloga, a u cilju nametanja kulture odgovornosti, molimo Vas da usvojite našu Inicijativu i javno predložite razrešenje Direktora policije Vladimira Rebića. Na taj način biste dokazali da građani u Vama mogu da vide „zaštitnika građana“ u pravom smislu te reči.

U nadi da ćete odgovoriti na našu inicijativu, srdačno Vas pozdravljamo,

CRTA

Inicijativa A 11

²² CPT, *Report to the Government of Serbia on the visit to Serbia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 26 May to 5 June 2015*, 24. jun 2016. godine, CPT/Inf (2016) 21, dostupno na: <https://rm.coe.int/1680697c94>, para. 16.